

SBURATORUL *Literar*

REVISTA SAPTAMANALA

SUMARUL No. 21

<i>E. Lovinescu</i> Critica și Literatura (III)
<i>Camil Petrescu</i> Un luminis pentru Kicsikém
<i>Gh. Brătescu</i> Manșonul Tătei Leonora
<i>D. Nanu</i> Credinți întârziate
<i>G. Rotică</i> Abia 'ici-colo' o vorbă
<i>Mihail Celarianu</i> Ore târzii
<i>I. Peltz</i> Simplitate
<i>Mihail Cosma</i> Iarna

CRONICA IDEILOR. — B. FUNDOIANU: Criza.

CRONICA ARTISTICĂ. — VICTOR ION POPA: Canisius.

— Insemnări Literare —

SBURĂTORUL LITERAR

Revistă Literară, Artistică și Culturală

Prețul unui număr

Abonamente: pentru un an Lei 100.—

LEI 2.— 1/2 . . . 60.—

Abonamente se primesc la:

Administrația Revistei „Sburătorul Literar“

BUCUREȘTI

STRADA SMĂRDĂN, 4

și la librăria „Mercur“, București, Calea Victoriei, 27

Deosebența se pot face Abonamente prin corespondență,
trimițându-se costul respectiv prin mandat poștal,
la Administrația Revistei.

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa
d-lui E. Lovinescu, Strada Cămpineanu, 40.

A APARUT No. 2

din

MAGAZINUL LITERAR

CITIȚI-MĂ

CU URMATORUL SUMAR:

Școala Regilor	de JULES LEMAITRE
Pe Povârniș	„ ION SLAVICI
Jucării	„ ION PILAT
Orăclunul Sf-tului copil Feodor	„ G. GALACTION
Noapte	„ CLAUDIA MILIAN
Biserica Sfinților fără de nume	„ VICTOR EFTIMIU
Minciuna	„ ALFRED MOȘOIU
Moartea Salomeei	„ GUILLAUME APOLLINAIRE
Steluța	„ F. ADERCA
Minunea Sf-tului Anton	„ MAURICE MAETERLINCK
Coperta	„ A BRĂȚĂȘANU
Vignete	„ TEODORESCU SION

PREȚUL 10 LEI

SBURĂTORUL LITERAR

REVISTA LITERARA, ARTISTICA ȘI CULTURALA

DIRECTOR : E. LOVINESCU

CRITICA ȘI LITERATURA

III

Criza lirismului modern nu implică și criza poeziei înseși. Dimpotrivă : poate niciodată poezia română n'a fost frământată ca acum de atâtea talente reale în căutarea unor noi forme de expresie. Criza stă în cu totul altceva.

Simbolismul reprezintă expansiunea romantismului prin anexarea inconștientului ; prin legea ritmului universal, sau prin procesul de intelectualizare, pe care îl suportă spiritul contemporan în mod evident, acestei mișcări de integrare lirică trebuia să i răspundă o reacțiune. Criza actuală nu e decât momentul de reculegere a poeziei și din elanul romantic, ostent mai de mult, și din explorarea fondului muzical și neorganizat al sufletului, — reculegere, care cu toate variațiile, pare a se face totuși într'un sens determinat.

* * *

Prin deviere sau numai prin fracționare, acest sens reprezintă, într'o formulă mai generală, descătușarea lirismului din principiul generator al emoției pure și ample. Uneori, și în cazul cel mai bun, emoția există totuși, intelectualizându-se numai în esență sau în mijloacele ei de expresie. Avem deci o poezie intelectuală ; și pentru a nu cita decât pe reprezentantul ei cel mai caracteristic, voi nutui pe d. Ion Barbu. Poezia lui nu e filozofică în felul poeziei lui Cerna ; emoția reală și uneori chiar frenetică a poetului vine însă din domenii rezervate speculației intelectuale sau se îmbracă numai sub crusta rece a unui fenomen cosmic. Aspirația munților, a copacului sau a lavei de a se înfrăți cu „vasta strălucire“ a cerului nu e decât forma obiectivă a unei emoțiuni proprii și a unei aspirații ascensionale. Prin proveniență sau numai prin mijloace de re-

dare, emoția intelectuală va fi, cu siguranță, unul din factorii esențiali de primenire a poeziei viitoare, în sensul lărgirii domeniului poetic. Deși s'ar mai putea urmări și la alți poeți mai puțin cunoscuți, ea e, deocamdată încă în stare larvară. O privim deci ca pe o treaptă evolutivă firească, adaptată mersului normal de intelectualizare și de pozitivare a spiritului uman. În înțelesul poeziei filozofice, a existat, de altfel, în totdeauna; prin Grigore Alexandrescu, Eminescu și Cerna, s'a fixat și în cadrele literaturii noastre. Evoluția nu se va face însă numai în această direcție de filozofare asupra vieții ci și în direcția științismului, din care va eși o poezie încă puțin accesibilă mulțimei. Reforma cea mare se va săvârși totuși în sens estetic. Va veni o vreme când expresia directă a emoțiunii va fi privită ca insuficientă și ca o formă primitivă și naivă a unei arte începătoare. Vechiul lirism mussetist al expansiunii sentimentale, ciripirea amoroasă heiniană sau, la noi, tânguirea *Cântecelor* lui Iosif par încă de pe acum anacronice, cu toată impetuozitatea unora și gingășia altora. Sinceritatea sentimentului nu mai ajunge ca element unic al expresiei artistice; emoția nu trebuie redată ca un element brut, ci distilată în retorte, și prezentată ca o esență rară, în care materia a primit purificarea combustiei. Artă se îndreaptă spre expresia obiectivă a sentimentelor și, deci, spre expresia indirectă, și simbolică. Procedul nu e nou; în stare latentă, el e la baza oricărei creații mari poetice. Simbolisții l'au folosit și ei fără a-l absorbi totuși ca pe un element generator al artei lor: la mijloc e mai mult o coincidență fonetică; simbolismul nu e din principiu artă simbolului.

Nu intră în obligațiile și posibilitățile criticii de a tăia drumuri artei. Oprindu-se cele mai adese pe terenul solid al concluziilor, ea își poate permite și oarecare prevederi de o valoare, de altfel, relativă. Ca un efect al procesului de intelectualizare și de științism al epocii noastre, se poate prevedea că anemiata în sursele lui, lirismul va invadea pe deoparte în domeniul speculației intelectuale, aducând motive noi de inspirație, iar pe de altă parte, și mai ales, intelectualizându-se și procedeele de expresie prin obiectivare, va duce la o artă pur simbolică, mult mai potrivită cu complexitatea noastră sufletească, care cere o satisfacție estetică mai rafinată. Această artă poate fi numai un deziderat. Realitatea ei o constatăm, de altfel,

abia după câteva semne. Datoria mă obligă să recunosc că totuși, criza lirismului pur nu se manifestă numai în sensul acesta fericit, ci, în chip și mai evident, printr'o pulverizare a fascicolului liric în elementele lui primare.

E. LOVINESCU.

UN LUMINIȘ PENTRU KICSIKÉM¹⁾

In prag

*Deschide-mi poarta sufletului,
Kicsikém,
Sunt acolo 'ngrămădite
Tristeți de mult uitate,
Vechituri și gânduri părăsite.*

*O!
Rând pe rând am aruncat acolo,
Ca într'un pod de casă,
Atâtea lucruri care-au fost,
Desperechiate, prăfuite de uitare,
Atâtea lucruri fără rost.*

*Nădejdi din care,
Sfărmături de lemnuri poleite,
Au mai rămas doar resturi de picioare.*

*In jilțul fericirilor trecute,
Cu călții scoși afară,
Doarme somnoros „odinioară”
(L'o cuprinde cândva cartea
Amintirii.)*

*Sunt prin colțuri drame doar schelete,
Printre ele nebunii săpate pe perete,
Singure încearcă nemurirea.
A trecut pe-acolo moartea
Și iubirea...*

*O deschide-mi poarta sufletului,
Kicsikém,
Nu te teme,
Spiritele toate te privesc*

1) Citește Kicikem

— Unele cu drag —
 Căci, albă și fragedă,
 Tu te profilezi ușoară
 Ca pe un primăvăratec prag.
 Și 'n jurul tău
 Tremură lumina crudă de afară.

Când vii la mine

Când vii, atât de rar la mine,
 Micuță frumoasă,
 Și neastâmpărată
 Ca jocul unei albe sonatine,
 Faci toate posnele prin casă.

Cu o nerușinare dumnezeesc de goală,
 Cobori din pat
 Și toate le arunci distrată
 Că după tine sunt pe jos
 Nevinovate urme de răscoală.

Cu gesturi curgătoare
 Și încete
 Dinaintea oglinzii mari cât un perete
 Imi încerci pălăriile pe rând
 Surâzând vre-unui lăuntric gând.

Privindu-mă,
 Insinuant
 Cristalul argintiu îți dedublează frumusețea.

Ceva mai serioasă,
 Dar tot atât de goală,
 Imi răscolești sertarele
 Și coală după coală,
 Imi cercetezi cu luare aminte,
 Dar absentă
 Manuscrisele,

Adevăru-i, că privești în ele
 Cât ești de miltică
 Așa cum une-ori citește
 Câte-o pisică gravă și cu aer studios,
 (Tu care nu ști vorba, românește).

Și pe urmă le arunci pe jos.

Fără frică
 Îți plimbi frumusețea,
 Imens nepăsătoare,

Cum își plimbă crinul strălucirea,
 Tu cu cât mai mică,
 Cu atât mai învingătoare.

Și când ai obosit
 Și toate-n casă au devenit mai reci,
 Vii iar lângă mine,
 Uitând că te sculaseși să pleci.

.....
 Vezi Kicském, acum eu înțeleg,
 Cum tu mi-ai răscolit nu numai casa,
 Ci sufletul întreg.

Dar iată,
 Mi-ai încălțit tot rostul într'atât,
 Incât când vrei să pleci de-acum
 Te 'ncurci între firele gândirii mele
 Ca o pișică prinsă 'n firele de lână,
 Pe care le-a desfăcut imprudentă,
 Jucându-se cu ele.

Și târziu, când obosești, University Library Cluj
 Rămâi,
 Mi-adormi în suflet
 Ca un semn închis în carte,
 La locul tău,
 Micuță și cuminte,
 Ca un mic „păcat de moarte”.

Nimfa

In picioare
 In mijlocul patului
 Ai aruncat pe rând jos pe covor
 Toate de pe tine,
 Tu luminoasă și strengară ca o glumă
 A soarelui
 Și din valuri de dantelărie albă,
 Apari mai albă,
 Mică și desăvârșită ca din spumă.

Mai ai acum în mână
 Cămășuța străvezie și ușoară.
 — Și parcă ai în mână un suflet rătăcit nevinovat.

Dar iată că se-aud pe afară
 Pași prea lungi, prea rari

Surprinsă tresari:
Ți s'a mărit albul ochilor prea mari,
Urechile miciute stau la pândă,
Arcul viu al buzelor,
Resfrânt în jos, așteaptă.
Și întregul minunatul trup,
(Cu strălucirea caldă și plăpândă)
Puțin plecat înainte
Ascultă.

Pari o nimfă alarmată
De foșnetul suspect dintr'un stușiș,
De ochi care se-apropie furșiș.

Dar pașii s'au depărtat...
Trăsăturile feții s'au destins dintr'o dată,
Te uiți la mine cu ochi strălucitori
Picură în aer limpeziimi de saibă,
Mi-arunci în față, nebunatăcă,
Perina
Și cauți scăpare sub cuvertura albă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj **Cearta**

Miniatură de fildeș mărită,
Și necăjită,
Tu nu știi ce să faci,
Supărată pe mine:
Să râzi?
Să plângi?
Dar îți strălucesc ochii
De parcă 's plini de rouă,
Căci tu le faci pe amândouă
Minunat de frumos,
Cum cade câte-o rază de lumină
Pe nasul unui copil mămios.

Eu însă citesc mai departe și tac...

Și tu plângi tot mai tare,
Că nu vreau să viu să te 'mpac.

Dar e destul ca mai târziu
Să zâmbesc
Privind într'altă parte
(Mereu aplecat cu ochii 'n carte)
Ca să mă smulgi furioasă de haină
Și să râzi plângând acum de cindă
Că te-am împăcat.

Versurile

*Ți-am spus că-am scris pentru tine
Versuri*

*Și curiozitatea ta nu mai are astâmpăr...
M'ai luat lângă tine pe divanul,
— Pe care mai cad draperiile roșii de catifea —
Și mă pui să ți le traduc în nemțeasca mea,
Care totuși
Nu te mai face să râzi.*

*Ascultă cu ochii,
Cu născiorul,
Și cu urechile micuțe,
(Stă cuminte până și mătasa rochii).*

*Eu povestesc ce-mi trece prin cap
Și seriozitatea ta e fără margint.*

*Dar iată, când gândesc să scap,
Dintr'o umbră de surâs din ochii mei
Ai prins de veste că-ți spun din adins,
Alte prăpăstii
Și te năpustești pe mine
Mănioasă, cu pumnii mițitei.*

Vanitas

*Urcând luminos în spirală,
Un strung cu lame de argint
Te-a modelat din fildes.*

Și frumusețea ta e o spirală ce se 'nalță...

*Și ce neînsemnați
Mai suntem totuși amândoi...
Suavă Kicsikém
Între imensitatea, toată noaptea, din trecut,
Și-aceia care vine
Ne-am întâlnit printr'o minune de 'ntâmplare
Din două neamuri diferite
În omenirea curgătoare
Două trupuri.*

*Micuto,
Până la noi
Pământul rodnic a revărsat luminii
Din sânul lui și-al nopții
Milioane de rânduri de făpturi
Care, după ce ocoliră cu privirea
După mersul soarelui,
Se 'ntoarseră în humă.*

Iar după noi,
Lumi fără număr vor veni
Viața va 'nflori 'n minuni nebănuite
Și cine poate ști
Ce siderale bucurii
Vor mai vedea acei ce vor veni.

O Kicsikém
Impinși, cu ochi-nchiși
Din sânul rodnic al pământului
Ne vom întoarce 'n el fără de urmă
Și-n fața frumuseții viitoare,
Din care nici o undă nu se curmă,
Slabi și singuri,
Luptând cu legea năclăită-a humii,
Noi nu avem de cât,
Mică și fragedă,
Iubirea noastră trist surâzătoare,
Și-atât.

Căci între două lumi,
Noi stăm în noapte,
Ca doi inși alăturați pe-o carte
La lumina unei lămpi
In câmp departe.

Căntecele mele

Ca-în fiecare zi
Și azi ești supărată.

Ai auzit
Că-am povestit în versurile mele
Unele dintre fermecătoarele tale nebunii,
Care fac din tine
O primăvară de lumină și de soare.

Stai bosumflată, trântită 'n fotoliu
Și nu vorbești.
Nasul ți-e prea mic
Și ochii prea mari.

Ești supărată că poetul tău
Nu cântă dragostea lui
In ritmuri exaltate și solemne,
Mănuind cuvinte îngrijit alese
Cum sună în poemele eterne,
Fără număr,
Pe care le citești tu seara
Ghemuită între perne
Cu cămășuța căzuță de pe umăr.

O Kicsikém
E-adevărat că-n versuri fără meșteșug
(Ca grațiile tale care fug).
De-atâtea ori pe gânduri, te rechem.

Căci pentru mine,
Pentru sufletu-mi bolnav și obosit
Tu ești un zâmbitor luminiș
De încercări și gânduri noi,
Care-mi pătrunde 'n suflet
Cum străbat
Nevinovate razele de soare
Prin broderia albelor dantele,
Și-aruncă arabescuri de lumină
Pe masă, pe perete și podele.

Râsul tău,
Pe care nu-l cuprinde nici-o carte
Transformă 'n minunată poezie,
Casa mea posacă,
Strada cu trotoarele deșarte,
Sbuciumarea-mi stearpă și pustie.

Peste durerile trecute,
Prăfuite,
Peste ruine colțuroase reci,
De fericiri și de dureri trecute,
Fără de grije,
Tu alergi și urci ușoară,
Împodobind ca edera.

Și oriunde merg,
În serile când mă afund, pe drum,
În noapte,
Din tot ce-a fost în urma mea
Lest sufletesc, nelămuriri de fum,
Doar tu și luna
Fără șgomot, alunecând egal,
Peste păduri, peste câmpii și peste munți
Peste dorinți, peste uitări, păreri de rău,
Mă întovărășiți pe drumuri paralele
Tăcut
Și-ntotdeauna.

CAMIL PETRESCU

MANȘONUL ȚĂTEI LEONORA

La Iași, în strada Sărărie, era nuntă mare în casele lui conu Iorgu. Prin ferestrele larg deschise, policandrele aprinse tăiau brazde adânci de lumină ce se perdeau în frunzișul liniștit al pomilor. Era o noapte fără lună. Cerul de un albastru, profund de mare întăratată părea o mitră episcopală, uriașă, bătută în stele tremurătoare, cercuită de calea albă, diafană a robilor. Acorduri slabe de violină, dominate uneori de zumzetul autoritar al contrabasului expirau în unde depărtate, ca niște suspine ușoare ale naturii amețită de mireme și vrajă.

Fete în alb înlănțuite de domni în fracuri sau în uniforme scilpitoare se învârteau încadrându-se pe rând în ramele de lumină.

Depart, la capătul aleii, sub pomi, în jurul unei mese de grădină, câțiva prietenii vorbeau, retrași de sgomot, găurind pânza deasă a nopții cu jarul țigărilor aprinse.

— „Se mărită și Dora. Abia lăasă păpușile“.

— „Așa, frate... repede mai cresc fetele“.

— „Se grăbesc, tinerețea lor e mai trecătoare“.

— „Foarte bine, dar de ce în momentele astea niciun regret pentru ce lăsam în urmă?“

— „O taină a naturii. Ne amețim înconștient ca să nu ne dăm seamă de ce pierdem. Ah, Doamne, ce n'aș da să mă întorc în împărăția copilăriei mele!“

— „A rămas departe, doctore. Porțile raiului s'au închis definitiv în urma noastră. Doar cu gândul ne mai putem întoarce. Și totuși farmecul ce ne stăpânește este atât de puternic încât amintirile copilăriei trezesc în noi cea mai caldă emoțiune și lacrimile cele mai curate. Numai îmbătrânind înțelegem copilăria!“

— „Eu dac'aș avea copii, i-aș lăsa copii multă vreme“.

— „Nu se poate. Copiii sunt fii risipitori... merg repede“.

— „Nu i-aș da la școală niciodată. I-aș ține lângă mine. Aș vrea să am un băiat voinic și o fată cu părul pe spate, să se joace mereu, ziua, noaptea, pe orice vreme, fără grijă de haine. Nu i-aș certa niciodată“.

— „Ne faites pas pleurer les enfants, romanța veche, mon cher, dar nici n'ai să bagi de seamă, părinte fericit, ce ai să fii micop ca toți părinții, unde și când încetează copilăria“.

— „Spune tu“.

— „După mine unul, când, întâlnindu-se, fetele roșesc mai repede și băieții din ce în ce mai rar, adio copilărie. O mână nevăzută ne smulge vâul de pe ochi. Ele timide, neștiutoare sunt seduse de primul guralliv; noi ne credem mai îndrăzneți și cădem victima nemțoaicii dela copii, a cărui vârstă numai Dumnezeu o știe“.

— „Așa e, frate.. Când mă gândesc n'aveam 16 ani.. cu fata

din casă. Mama mă tot socotea copil. Eram într'a cincea la liceu. O trimetea să-mi facă patul".

— „Eu am pierdut copilăria la șase ani“, mărturisii cu profundă tristeță doctorul.

— „Ei la dracu“!

— „Din fașă atunci“.

— „Extraordinar“!

— „Tăceți, domnilor, deveniți ridiculi. Am înțeles nevinovăția suflotească. Copilăria este ca floarea atinsă de brumă: se ofilește repede când înțelegi prea devreme“.

Și copleșit de amintiri, încurajat de întunerec, doctorul, bărbat frumos, cu barba neagră și păr cărunt, goli o cupă de șampanie și începu a povesti îndemnat de prietenii cari se grăbeau să-l asculte cu simpatie și curiozitate.

„Tatăl meu a murit fără să-l cunosc, după ce divorțase. Mama femeie tânără, ușuratică, cochetă, s'a lăsat prada plăcerilor ușoare risipind o zestre de douăzeci de mii de galbeni, cu o inconștientă, pe care bărbații o găseau adorabilă. Noi copiii am fost crescuți de o soră a tatei, de tața Eliza, văduvă în putere, apreciată încă de ofițerii de artilerie care-și struneau caii, răsucindu-și mustața când treceau pela ferestrele noastre. Tața Eliza avea doi copii și nu s'a mai măritat. Vina — ne repetase indetul — nu era a ei. Ii mâncasem tinerețele cu nebuniile noastre. Eu, cel mai mic din casă, nu i le cunoscusem niciodată. O țin și astăzi minte — Dumnezeu s'o ierte — pieptănată cu cărare, cu părul cănit, ondulat cu drotul, cu sprâncenile încondeiate cu muc de alună arsă, stând înfăinată pemarginea canapelei, fumând ca un ture, țigări înfipte într'un ac de cap, sucit în coadă de rândunică.“

Eram cel mai mic, dar și cel mai nebun dintre copii. Iarna, răsturnam casa; vara, ridicam în picioare toată mahalaua. Alergam cât era ziulica de mare, desculț cu capul gol, în curte și pe stradă, mânând cai împărătești cu un bici împletit în patru de Ion bucătarul, țigan desrobot, care cânta din drâmbă cu măiestrie și cu care mă înțelegeam de minune. Eu îi furam tutun „Kir“ din cutia tații și el îmi făcea toate chefurile. Seara adormeam repede cu un cățeluș care mă umplea de pureci, legănat de basmele lui moș Simeon, moșneag cuvios, cu plete și barbă albă, obiojit nu știu de unde, la casa noastră.

Tața Eliza nu mă prea iubea. În schimb eram slăbiciunea, alintatul tații Leonora, altă soră a tații, care nu umblase la școală, din care pricină rămăsese mai prostică și fiind cea mai urâțică între copii, bunelul, cum era obiceiul pe vremuri, o dăruise monastirii. Acolo a învățat ea să scrie și să socotească, să facă cozonaci crescuți până la genunchi și dulceturi de tot felul: de coarne, de nufăr, de dracilă, în fine chitonaguri și povidle, vișine uscate și câte alte bunătăți. Venia să șadă la noi cam prin postul crăciunului și pleca regulat în prima săptămână după paști...

M'am cam întins la povestit, dar amintirile copilăriei...

— „Spune tu și lasă“.

— „Continuă“.

— „Numai un minut, te rog... să ne aducă hainele că e cam răcoare, nu găsiți“?

— „Ba da ar fi bine“.

— „Intr'o iarnă“, reluă peste puțin doctorul, „venise la Iași o trupă de actori despre care se dusesese vestea. Măncam, cum era obiceiul pe atunci, devreme Țața Eliza — eu îi ziceam mamaie — apără în capod, coafată cu artă de un neamț miop și chel, căruia noi îi infundam galoșii cu hârtie“.

— „Sunt gata numai să-mi pun rochia... Hai și tu“, zise ea în glumă, Țații Leonora.

— „Doamne, Țață, cum ai crede una ca asta“!

— „Ei, ce-ar fi dac'ai veni și tu“?

— „Vai fugi, nici nu pomeni“.

— „Hai, zău...“

— „Doamne ferește“, se miră închinându-se maica Leonora de teamă să nu cadă în ispită.

Un tropăit de om ce se scutură de zăpadă, o tusecunoscută, ne vesti pe moșu Nicu, episcopul nostru, sgârșit nevoe mare, căruia îi plăcea grozav să-și necăjească surorile, pe cari le socotea fără minte. Intrând, lepădă galoșii la ușă, așezându-i cu îngrijire unul lângă altul, pături tacticos șuba și căciula pe sofa, se așază cu spatele la sobă și răsucind o țigară de tutun amestecat cu foi de nuc pentru aromă, întrebă ca de obicei, trimetând pe nas două coloane groase de fum cenușiu, ce se involburau bizar în aer:

Ei, ce mai tura vura, ham, babadam?“

— Ce să fie, bădiță, nu vrea Leonora să meargă la teatru și pace.“

— „I-auzi, bădiță, spune și mata dacă are vre-o noimă.“

— „Ai mai fost tu la comedie?“ întrebă moșu Nicu prinzând semnul mamei.

— „N'am fost, bădiță, nici n'avem voie. Unde s'a mai auzit o treabă ca asta!... Nu iartă canoanele.“

— „Ei, dute și tu odată să-ți faci idee de teatru“

— „Vai bădiță, tocmai mata... Vrei să mă caterisească?“

— „Cine o să te știe, proasto?“

— „Apoi că curată vorbă, are dreptate bădiță,“ insinuă ipocrită Țața Eliza.

— „Du-te, Țață, du-te“ începurăm noi.

— „Doamne ferește și apără, protestă răsând fără voie maica Leonora. „Oarecum mi-o ședea mie cu comănac în cap la teatru?“

— „Ți dau pălăria mea de catife...“

— „Și rochie de unde?“

— „Ți-o dau pe cea neagră.“

— „Du-te, du-te, mă rrrog, Țață, du-te...“ țipam noi copiii dela masă.

— „Irra! Da mântuiți odată, dați-mi bună pace! Ce, eu am bani de dat la teatru?“

Ca niciodată, prins în horă nu știu prin ce minune, moșu Nicu, ieșindu-și din fire, scăpă din gură: „Na-ți un galbăn să-ți plătești locul și să-ți iei și cofeturi.“

— Ei, de, oameni buni.. Vă place?“ Și învinsă — băzuesc, mai mult de dorul ascuns de a cunoaște lumea, rosti ca un condamnat la moarte: „Bine, bădiță, mata să-mi porți păcatul“ Apoi, ridicându-se rușinată dela masă, trecu în etacul de alături, unde căzând în genuchi, se rugă multă vreme la icoane.

Mai spre seară, un chiot de veselie saluta apariția tații Leonora, care se ivi stioasă în pragul sufrageriei, pierdută într'o rochie balonată, cu pene de ambasador la pălărie. Intr'un elan nestăvilit, o prinserăm în mijlocul nostru și sărind ca dracii ne învârteam în jurul ei răcnind cât ne lua gura:

*Măicuță cu pălărie
Dela noi din Sărârie
Ai plecat în haiducie...*

Dar câteva palme împărțite de mamaia ne imprășteie ca pe niște pui de potârniche, pe unii cu lacrimile în ochi, pe alții chicotind de râs, pe fiecare cu partea lui.

— „Haide, soro, că ne-așteaptă birjarul!“

— „Nu-mi găsesc mașonul.“

— „Caută-l în garderob.“

— „L'am căutat.“

— „In șifonieră nu-i?“

— „Nu-i.“

— „Vezi poate o fi în sicrin.“

— „Nu-i, l'am căutat pist'tăt locul.“

— „Dacă's proastă să te iau cu mine, așa-mi trebuie... Ci hai soro odată! Ce ți-e bun dac'om ajunge după ce s'a începe.“

Plecară. Sania scârțâi întorcându-se în loc pe zăpadă și port, par'că și astăzi, în urechi, sunetul din ce în ce mai slăbit al zurgălăilor.

Eu mă culcam cu tața Leonora. Când se întoarseră dela teatru, după ce se desbrăcară, au căutat mașonul toată noaptea.

— „Ești sigură, soro, c'ai venit cu el?“

— „Araca'n de mine, tațo, doar nu-s nebună.“

— „Ea l'a luat și pace!“

— „Oare!?“

— „Doamne, soro, că proastă mai ești. Cum iei tu cu atâta ușurință credința omului?“

— „Da, bine, tață, eu am crescut-o... e leneșă, e lămângioasă, ce-i dreptul, dar ar fi păcat să spui, nu mi-a lipsit niciodată nimic.“

— „È s'o chemăm.“

— „Lasă mâine dimineață tață. Să ne culcăm... nu poate să doarmă nici băiatul.“

— „Mie nu mi-i somn, tață.“

— „Apăi te știm noi pe mătăluță că n'ai astâmpăr.“

— „Nu, las'o să vie, s'o iau eu din scurt“...

— „Cine era aia? întrebă unul din prieteni.

— „Rolla. O fată de suflet, pe care o crescuse la mânăstire, ȃta Leonora. O leneșă, o leneșă ne mai pomenită. Unde o trimeteai, acolo, rămănea; unde o puneai, acolo adormea. Și mânca, de nu se mai sătura. Soiu rău, cum zicea ȃta Leonora. Crescuse mare ca o matahală, grasă, bucălată, cu ochii mici, cu un păr negru mat și lung ca o coadă de cal rusesc...”

— „Iartă-mă că te 'nterup... ați observat, trebuie ca omul cel mai urât, să aibă ceva frumos în el.”

— „Da tu ce dracu ai?”

— „Am ce n'ai tu, minte.”

— „Șiretule, o ții ascunsă... hă, hă, hă!”

— „Ia taceți măi, spune, doctore.”

— „Stai nițel să mai răsufli. Să ne facă câte-o cafea. O fi târziu?”

— „Nu e 12 — avem vreme.”

— „Nu mergem la souper?”

— „La urmă cu toți ai casei, mâncăm mai liniștiți.”

— „Rolla, continuă doctorul, avea nu numai coadă, dar și putere de cal. Ridica singură pianul când se ceruia în salon, ca să potrivească covorul. Căra pe lunecușul făcut de noi brațe mari de lemne și ea singură venia de hac lui Ion, bucătarul, care era furios când se îmbăta și rostia învârtind toporul deasupra capului: *Haron bullon de cuilon*, învățat dela cine știe ce boier franțuzit și care, abia astăzi îmi dau seamă, însemna probabil celebra apostrofă a francezilor: Allons, bougre de cuillon, adică pe românește: Hai nemernicule!”

Rolla se apropia liniștită, cutremurând obrajii și-l umplea de sânge dintr'un pumn, dat ca o lovitură de măciucă, după care țiganul se liniștea ca prin farmec.

— „A dracului femeie!”

— „Era teribilă, în adevăr. Când umbia, duduia pământul. Odată, mi-aduc aminte s'a suit să lipească o sobă care afuma și a dărâmat-o până 'n temelii. Neroadei nu i-a fost nimic, cu toate că soba căzuse peste ea. Păcatul era că tot ea era însărcinată să execute sentințele și să ne bată cu varga unde știți și voi, când se adunau prea multe sau când nebuliile noastre întreceau orice margine, după părerea lui moșu Nicu și a celor două ȃțe.

— „Vai de c...apul vostru!”

— „ȃta Eliza disperată trase odată, de nenumărate ori, la infinit, canaful dela clopotul ce spânzura deasupra patului său și Rolla apăru în fine, somnoroasă, fără ochi.

— „Unde-i mașonul? Să spui unde-i mașonul că te la dracul,” o întrebă, cărpind-o fără răgaz ȃta Eliza.

— „Care mașau?”

— „Unde ai ascuns mașonul, tâlhărițo?”

— „Ce mașau?”

— „Mașonul... mașonul cel creț de astrakan... te faci că nu ști?” răbufni mamaia, târnâind-o de păr prin odale.

Eu incremenisem în pat. cu genunchii la gură, revoltat și laș.

— „Elizo, las'o, țafă.“

— „Nu, să scoată manșonul că-i scot ochii.“

Rolla recurgea în asemenea împrejurări la arma neputințioșilor. Se lăsă moale și de astă dată și se făcu ghem. Loviturile date, când cu pantoful, când cu pumnii descârnați ai țafii Elizii ricoșau ca dintr'o pernă de cauciuc.

— „Căutați-l în ganirop.“

— „Nu-i.“

— „În sicriu.“

— „Nu-i,“ reteza scurt la fiecare dată, țafă Eliza, călare pe ea, întărind cu pumnul fiecare negațiune.

— „Ia lasă-mă, conită, vrei să mă omori? Arăca'n de mine, oameni buni!... Da cine a mai pomenit o treabă ca asta?“ Și scuturându-se de tigru, eși pe ușă masivă și liniștită ca un elefant, fără să fie atinsă de ceaslovul cu care țafă Eliza, albă ca varul aruncase după dânsa, împrăștiind foile în toată casa.

— „Elizo!“ gemu țafă Leonora îngrozită.

— „Bate cineva la geam,“ anunțai eu cu spaimă. Incremenirăm toții trăgând cu urechea.

— „Cine-i?“ întrebă cu sfială țafă Leonora.

— „Eu, săru' mâna!“

— „Care eu?“

— „Eu Vasile, sergentul Vasile din pont.“

— „Tu ești, Vasile?“

— „Eu conită... cin' să fie, că nu mă mișc din poarta matală.“

— „Bravo ție, Vasile, da, la ce ai bătut în geam?“

— „Cam lasă scântei multe, mă tem că s'a aprins hogeagul.“

— „Vai de mine!...“ Și ntr'o clipă toată casa fu în picioare, ușile la perete, țafăle zăpăcite, fetele grămădite într'un colț speriate, despletite, frumusele și noi băeții cu durligele goale, încălțați fără ciorapi, ne uitam afară pe casă să vedem dacă s'a aprins și cum arde.

Numai Rolla, trezită ca prin minune, trecu prin antret într'o cămașe petecită, cu două cufe pline, cu tot alaiul după dânsa și urcând scara ce ducea la pod, pierdu echilibrul, se clătina ca un turn și căzu fără perdea, ceea ce mă făcu să exclam triumfător în mijlocul panicei generale:

— „Uite manșonul țafii Leonora!“

— „Ptiu!“ făcu biata maică, ferindu-mi capul, în timp ce țafă Eliza râdea cu spasmeri.

— O, ho, ho, ho... a, ha, ha, ha... i, hi, hi, hi,!...

Când ne-am retras, nu știu pentruce eram rușinat ca un hoț păcălit.

Râsul isteric al mamei și gestul pudic al țafii Leonora m'au obsedat multă vreme, făcând din acest manșon poznaș, găsit mai târziu după *garderob*, punctul negru al copilăriei mele.

— „Dar focul cine l-a stins?“

— „Nimeni. Nu s'aprinse nimic... minciuni de-a lui Vasile. Mai erau două zile până la anul nou.“

CREDINȚI INTARZIATE

Și nu mai cade frunza de pe ramuri
Deși de mult e toamna 'ntârziată...
Amurgu 'nflăcărat sosește 'ndată
— Un cavaler grăbit, privind prin geamuri.

E frig, sub bolta cerului senină,
Și frunzele-abia prinse, cântă încă...
E poate 'n ele-o amăgire adâncă
Să ia drept foc, a norilor lumină.

Dar repede himera dulce pierе
Prin ziua ce cu noaptea se îngână,
Și foile de-o bruscă adiere
Grămadă cad cu toatele 'n țărână!

Copacul rușinat, în zgriburire
Surprins de-odată gol și tremurând,
Așteaptă noaptea ca pe-o fericire
S'acopere scheletu-i mai curând...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

D. NANU.

ABIA ICI-COL' O VORBĂ

Nu știu a câta oară nesăturat repet
Vrăjita tălmăcire a slovei ce cuminte
Se 'nșiră pân' la capăt în molcome cuvinte,
In rânduri însoțite de-un tainic dor șiret.

Mici întâmplări banale, indiferente vești
Îmi scrii pe două pagini ce le-ar putea oricine
Ceti în toată voia alătura de mine. —
Nimică nu trădează ce-ți sânt și ce îmi ești.

Abia ici-col' o vorbă în chip nevinovat
Cu altele legată, îmi spune numai mie
Ce nimene, iubită, nu trebuè să știe...
Abia ici-colo dorul șoptește pitulat.

Abia ici-colo câte-un cuvânt înghemuit
Ce-l sorb mai lung cetindu-l în suflet sensu-și schimbă,
Și totuș o mai dulce și mai bogată limbă
Îmi pare că iubirea nici când nu mi-a vorbit.

G. ROTICĂ.

ORE TÂRZII

Sunt orele târzii de noapte,
In casă lucrurile-au amușit,
Pe dușumele, pe pereți,
Tăcute, umbrele s'au înfrățit
Și dorm îmbrățișate, fără șoapte.

O biată ramură uscată și bolnavă
S'a tot sbătut la geamu 'ntunecat,
Văitându-se cu vaete de vânt.
Și-acum, acum, în orele târzii
Slăbită de durerea neîndurată,
Atârnă încremenită spre pământ.

Sunt orele în cari în orizont
Privind printre zăbrelele de fier
Stă ziua-abia ajunsă de departe Cluj
La porțile întunericului mut
Și-așteaptă să-i deschidă Dumnezeu.

Durerile-au rămas într'un surâs
Albastru peste fețe lucitoare;
Fiindcă știu că va veni 'n curând
Soare

Și minunata cărnialinare:
Durerile acum, în toată firea,
Surâzătoare-așteaptă izbăvirea.

Pe fericiri, tăcerea, ca un gând,
Incet, dar neclintit, s'a așezat,
O, ele, ele, care n'au știut
Nimic, deabia acum, au priceput
Că patimile chiar — ce 'n veci nu mor —
Mai au, din când în când, tăcerea lor.

SIMPLITATE

I

Obrajii tăi, mamă, au azi culori de păclă și buza-ți tremură.
Deasupra casei, ciorile întind fiamura aripelor negre. Cineva, pe
drum, a rostit, răgușit, o rugăciune. Nu-i așa, mamă, că Dumnezeu
are ochiul deschis și va îndrepta pe cei drepți pe drumul unde
infloresc crinii și unde porumbii bat din aripi albe?

Când mă îndrumam spre casă, o cerșetoare m'a oprit. Tre-
mura și vorbea așa cum îmi spuneai cândva că vorbesc babele
rele din pădurile cu diavoli.

II

S'a luminat grădina. Simt chemarea câmpiilor ără hotare.
Tu nu vii, alătura de mine, mamă?

Dacă ai cunoaște graiul pârâului și ai ști ce față de icoană
are fata care se înveselește când vede rândunelele ciugulind și
râde cu dinții de argint când copiii aleargă după fluturi?

Mamă, vină în grădină.

Și pe obrajii tăi vor înflori bujori. Și tu vei râde, nu-i așa?

I. PELTZ.

IARNĂ

Se lasă iarnă rece pe minte și pe fire;
Iar fulgii de zăpadă, ce prind să se resfire
Pe surele cuprinsuri, ning lespezi de tăcere —
De-auzi cum moare Viața și 'n răs și în durere,
De-auzi cum ninge 'n Suflet, cum, pașnic,
rânduri-rânduri

Il troenește hăul cernit și vast de gânduri,
Și prinde să înghețe îmbelșugatul râu
Al lacrimilor triste, sub gerul fără frâu...

Și tot mai alb adoarme Cetatea fără stradă,
In care trecătorii par oameni de zăpadă
Clădiți cândva, pe vremuri, și veșniciți de ger...
— O, Suflet fără margini, ce avântat spre cer,
Îngheți sub golul Iernii și-ți contemplezi drumeții
Porniți în alte timpuri pe drumul vag al Vieții...

Și 'n liniștea sterilă a mării înoptări,
Când ghița 'ntinde cerul pe strămtele cărări
Și 'nchide lunga zare într'un sticlos mormânt,
Ai vrea s'adormi ca ursul în funduri de pământ!

CRIZA

Cu titlul „*Criza spiritului*”, în „*La Nouvelle Revue Française*” poetul și eseistul Paul Valéry încearcă câteva idei și pretexte de studiu.

Paul Valéry socoate războiul european, ultimul capitol la marea carte a civilizației moderne și crede că, din haosul care va urma, din contradicțiile, va naște surâsul altei civilizații. Așa crede Paul Valéry. Sau e cel puțin probabil.

Pentru noi, care nu suntem auguri în critica evenimentelor ni se pare ridicol să notăm sentimental și repede. Cuvintele: criză, decadentă n'au nici-o semnificație, atâta vreme cât sensul lor nu se sprijină pe o realitate calculabilă. Montesquieu a pățit în trecut experiența asta tristă — de oarece a început istoria decadenței romane din însăși epoca ei de pace și auroră. Exemplul lui, dacă nu există pentru Valéry, există pentru noi. E un obicei naiv pe care-l au oamenii, de a voi să surprindă legile naturii încă în mișcare. Înainte ca fructul să fi căzut definitiv din pom, Newton n'ar fi îndrăznit teoria gravitației. Să scoți imediat din eveniment legile generale, scepticismul sau remediul e acelaș nărav al oamenilor bolnavi care se pipăe după lingurița cu doftorie, dacă nu sunt încă teferi. Noi așteptăm anotimpul în care fructele fenomenelor s'au copt în pomii aparenței, ca să le putem judeca valoarea. Judecăm fructele dacă sunt mușcate de păduchi sau gustoase, din punctul de vedere al trebuinței noastre și le judecăm indiferent, fenomene egale, în optica naturii.

Spaima d-lui Valéry este cel puțin ciudată. Pentru noi lucrurile literare au variat puțin. Un minut de stagnare, poate. Dar orice mișcare se rupe, în ochii spectatorului, într'o sumedenie înfinită de stagnări, al căror total abia închipuie mișcarea. Pe un film de cinema, întreaga desfășurare în timp a dramei, poate fi urmărită în fotografii succesive și spațiale. O sumă de fotografii din acestea imobile, desfășurate repede în timp, construiesc un gest, o mișcare. Marile epoci literare au devenit mari epoci când a intervenit comparația cu celelalte și când reprezentarea globală a tuturor micilor evenimente, a crescut noțiunea. Spectatorul pieselor lui Racine credea tot atât în criza literară a secolului, cât spectatorul care vorbește de criză, astăzi, la o poemă de Francis Jammes, la o piesă de Maeterlinck.

Austrul care mută astăzi nisipul, dintr'o plajă în alta, se întâmplă în duna socială. Politicește se operează când bruscă, când latentă, marea transformare a substituirii claselor. Faptul acesta nu adaugă nimic nou, vechii ideologii. Nu s'a născut spontan din criza războiului. E un microb care via și care a găsit acum, în boala organică a omenirii așezate, mediul căldicel, hrana și umezeala priitoare.

Democrația am mai întâlnit-o și la Iadul și în Atena și în Roma creștină. Evenimentele se țin de mâni și se perindă identice, cu aceleași presupuse efecte. Probabil că o civilizație are un conținut care nu poate fi depășit, de vreme ce veșnic revine. Probabil că este o sferă de civilizație peste care nu putem trece de vreme ce, așezată bine, se răstoarnă, ca să înceapă din nou dela invenția focului pin caverne, același. Lumea legilor morale nu se supune oare aceleiași fatalități? Asistăm parcă istoricește, la un cerc care se învârteste mereu, ca să revie în ochii noștri după identice intervale, și în carē numai oamenii călări pe evenimente se cred stătători pe loc și nu se văd în continua întoarcere.

Pe d. Paul Valéry nu-l interesează schimbarea administrativă care se poate bănuî în cărma societăților. Paul Valéry, care vânează o ideie, își creiază factice și punctele de reper. Pentru d-sa războiul răstoarnă, prin definiție, realitățile și atunci bocitoarele literare pot să se adune cu părul despletit, țipând: „Faptele sunt totuși limpezi și nemilostive. Au murit mii de tineri scriitori și artiști. A pierit iluzia unei culturi europene și credința în puternicia cunoașterii, de a salva orice; știința e lovită mortal în ambițiile ei morale și aproape dezonorată de cruzimea aplicațiilor sale; este idealismul, cu greu biruitor, adânc rănit, responsabil de visurile lui; realismul înșelat, lovit, împovărat de crime și greșeli; concupiscenta și renunțarea, egal batjocorite, „credințele confundate în tabere, crucea împotriva crucei, cruciatul împotriva cruciatului.“ După enumerarea asta patetică, a d-lui Valéry, am putea concluda: o să fie haos. Lumina zace încă paralizată în întuneric, pământul n'a înfrunzit încă în ape și spiritul n'a găngăvit încă în materie. Toate lucrurile curg întunecos ca niște râuri, fără maluri, fără țință. Nu sunt legi — fiindcă nu sunt conture statornice. Fizicianul acestei lumi e Heraclit și moralistul ei, Protagoras. Fizicianul sceptic și moralistul sceptic.

Dar d. Valery urmează: „chiar scepticii dezarmați de evenimente așa subite (pot exista „evenimente subite“ în curgerea fenomenală?) așa de violente, care se joacă cu gândurile noastre ca pisica cu șoarecul — scepticii înșiși și-au pierdut înțelepturile, le au regăsit iarăși, le-au pierdut din nou (înțelepturile pierdute — se numesc certitudini?) și nu se mai pot servi de mișcarea creierului lor“.

Dar astea toate sunt cuvinte de sentimental. O cultură nu e un soclu care se poate răsturna și nu-i pot atribui noțiunea de pudoare, ca să se poată dezmonora. Ideile nu pot fi detronate definitiv, cum pot fi regii. Sistemele de cugetare sunt în afară de victoria lor socială. Iar știința, care e o culegere de bune observații, legată de câteva ipoteze, nu poate fi responsabilă de aplicațiile ei rele. Ar fi să-i admitem o finalitate și încă una morală.

Mai rămân scepticii. Il putem consola pe Valéry; vor rămâne mai departe scepticii. „Criza Spiritului“, pentru noi, stă tocmai în faptul că ideologiile stăpânesc acum, mai mult ca înainte, că sistemul lui Marx și-a dat mâna cu cel al lui Bergson; că de-

mocrația a fost chemată în jețul idellor, sus în turn, unde stătea singur, astrologul. Criza spiritului e în lipsa de sceptici. Așa cum pune însă Valéry problema — ei n'ar putea decât spori. Și atunci — sunt de acord cu Valéry — ar fi foarte penibil.

Dar pentru sceptici.

B. FUNDOIANU.

CRONICA ARTISTICA

CANISIUS*)

Aplicându-se în primul rând asupra problemelor variate ale colorației, pictura impresionistă și necimpresionistă a căutat să înlocuiască desenul propriu zis și să dea un altul bazându-se pe raporturile firești ce sunt între valori, nuanțe și tonuri locale.

Acest desen de esență modernă, explicat de Cézanne și atribuit în mod greșit lui, se deosebește de cel dintâiu prin considerarea umbrei ca o culoare transformată și mai ales prin influența pe care o exercită culoarea asupra liniei, rupându-i drumul normal și unduind-o după greutatea colorației împrejmuitoare.

Din nefericire, teoria aceasta așa de justă și așa de frumoasă a fost obârșia celor mai regretabile erezii plastice.

Răstălmăcită în fel de fel de chipuri, ea a prezidat fără să vrea la ridicarea stăvilărilor celui mai de preț pe care îl cere arta: *Controlul liniei*.

Astfel pictura s'a scuturat încetul cu încetul de ceea ce se numește desen, pe când pe de altă parte își înțarea efectele de culoare și se pornea pe drumul căutării armoniilor noi, cât mai noi și cât mai repede impresionante.

Și așa am ajuns în secolul celor mai bogate palete pe care le-au visat vreodată veacurile artistice și asistăm la o întrecere turburătoare și perseverentă în care pictorii caută să *inventese* cât mai ciudate armonii, cât mai puternice lumini, cât mai stranii efecte de culoare.

Și dacă în aceasta sunt de recunoscut merite evidente, dintr'un anume punct de vedere situația picturii de acum este o formă decadentă și devenită intolerabilă. Epoca tuturor experiențelor plastice a dăinuit prea mult. Ea va trebui să înceteze. E de dorit și de prevăzut. Sclpitoarea și excesiva pictură de colorație a început să piardă teren. Gustul derutat se reîntoarce în calea serioasă a marelui artă, se complace în sobrietatea și în asprimea ei și cantă azi un desen solid și stabil acolo unde, acum câțeva vreme, căută o colorație nouă și impulsivă.

*) Str. Nisipari 28, casă proprie.

Exemplu? Dar marele Franck Brangwyn, poate cel mai mare aquafortist al zilelor noastre, a expus incizii la Panorama Grivița prin 1913 și-a fost încununat cu cea mai desăvârșită și cea mai zdrobitoare indiferență românească, iar astăzi, primele lucruri cari se caută în expoziții sunt tocmai hulițele incizii și banalele desene. Nu-i acesta un simptom eloquent?

Iată de ce șocotim expoziția d-lui Canisius mai mult decât un succes personal; ea este o izbândă a seriozității și a sobrietății artistice și o cheazăie trainică de strălucire plastică.

Pe d. Canisius îl cunoaștem încă din expoziția sa din anul trecut ca pe un rar exemplar de conștiințiozitate pictoricească, un realizator de armonii sobre și întristate în linii fine și nervoase ori calme și energice, colorate prin ele înșiși ori suprapuse de pete largi și calme de culoare astâmpărată și liniștitoare.

Pe ici pe colo doar câteva aquarele frângeau pacea celorlalte lucrări cu masele lor vii și aruncate.

În totul arta d-lui Canisius făcea impresia unui leu culcat pe labe, profund liniștit și cu o privire vagă și îndepărtată ce-i dădea un aer de relativă indiferență. De fapt era liniștea și stăpânirea pe care o dă conștiința forții și siguranța izbânzii. Și ca mai totdeauna această forță e roasă de un sămbure de melancolie.

În interiorul artistic al casei sale din strada Nisipari, d-l Canisius ne arată și de această dată continuate și mărite frumoasele sale calități vădite în expoziția din anul trecut.

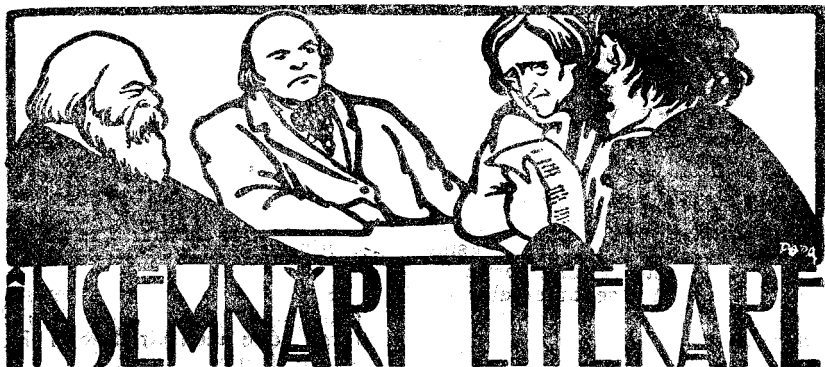
Stăpân pe un impecabil desen și pe o culoare catifelată și caldă, d-sa realizează tot așa de mult în incizii ca și în aquarela pe care o stăpânește măestrît.

Intreg în ceiace face, egal în întregimea sa, pictural în desenul propriu zis ca și în incizii, d. Canisius are în toată opera sa o poezie proprie, o atitudine, în sfârșit o personalitate întreagă și complexă în care finețea șade bine alături de vigurozitate, iar bogăția datelor se îmbină în mod fericit cu simplitatea trainică a facturii.

În acest acord definitiv trebuie căutată toată puterea de creație a d-lui Canisius.

VICTOR ION POPA.

Directoratul d-lui Victor Eftimiu. — Prin fatalitatea tradiției care cere ca la schimbarea unui regim politic să se schimbe și directorul Teatrului Național ca orice funcționar politic, d. Victor Eftimiu a trebuit să plece dela direcția Teatrului Național. Fiindcă am salutată venirea lui în fruntea Teatrului cu speranțe și lirism, ne simțim datori de a încheia un mic bilanț al unei stagiuni, a cărei răspundere nu-i revine în totul, și al alteia abia începute și de ale cărei roade va beneficia, probabil, succesorul. Se poate spune că o eră de mare prosperitate materială și morală a domnit la Teatrul Național pe tot timpul directoriatului d-lui Eftimiu. Discreditat atâta vreme și ocolit de public, Teatrul Național a devenit, prin acțiunea inteligentă a d-lui Victor Eftimiu, un punct de atracție incontestabilă și prin valoarea relativă a repertoriului și prin prestigiul cu care a știut să-l înconjure cu ajutorul unanim al presei. Este de asemenea un fapt tot atât de cert că și înainturul teatrului, d. Eftimiu a arătat o abilitate și chiar o fermitate, pe care nimeni nu i le-ar fi bănuț. Pacea a domnit în menajeria mai mult șgomotoasă decât feroce a teatrului! N'am mai văzut procesiuni de actori colindând ministerele pentru a cere înlocuirea directorului, și alte procesiuni cerând menținerea lui. În ceiace privește repertoriul, n'am avut tot ce ni s'a promis sau am așteptat. Nici timpul scurt n'a îngăduit-o. Se pot menționa totuși: *Iulia, Electra, Glauco* și regretăm că nu

putem adăuga și pe *Macbeth*, pentru care totul e pregătit. Singura vinuire ce i se poate face fostului director al Teatrului Național, considerabilă de altfel, e că n'a fost în deajuns de pătruns de adevărata menire a acestei instituțiuni: datoria de a încuraja cu orice sacrificii literatura dramatică română. Aceasta nu înseamnă că a jucat mai puține piese originale decât alți directori; le-a jucat însă cu o neîncredere atât de vădită încât la regretul publicului, actorilor, personalului, pictorilor, sculptorilor și chiar al autorilor nejucați ce întovărășește plecarea d-lui Victor Eftimiu dela Teatru, nu se asociază cu o egală căldură și spontaneitate — în chipul cel mai paradoxal posibil — și regretul cuvenit, de altfel, al autorilor jucați, cu excepția, bineînțeles, a d-lui N. Iorga.

Pentru zilele de vacanță, istorioare pentru copii — și în seara de Crăciun, piesă într'un act de Ion Pas.

Literatura pentru copii a d-lui Pas întrunește cele câteva condițiuni indispensabile genului: dragostea pentru cei mici, farmecul narativ, pătrunderea psihologiei infantile și mai ales elementul etic. Lipsa unei astfel de literaturi a fost de mult simțită la noi; aportul d-lui Pas e unul din cele mai fericite. În adevăr puterea de sugestie ori de emotivitate iese la d-sa cu atât mai în relief cu cât cadrul observației este mai simplu. Putem cita oricare din aceste istorioare. „Mielu“ bunăoară, ori „Un joc de nastari“, deși cu anecdotă comună,

resfrâng un realism dureros. Stilul clar, concisia povestirii și vivacitatea expresiilor și gesturilor copilului dau și mai mare preț acestor istorioare.

Pieseta *In seara de Crăciun* se slujește de aceleași elemente, transpuse în dialog. Naturaleta acestui dialog adăugată la exteriorizarea vie și colorată a sentimentelor, ne face să așteptăm cealaltă literatură a d-lui Pas, literatura pentru cei mari

V. M.

Comemorare. — Turcia răboște și Egiptul se rebelează. Aceste fapte de actualitate nu sunt încă istorice, deci și mai puțin literare; sunt abia politice și totuși ele ne cer o comemorare literară.

Acest dublu Islam redesteptat, ne trimite gândul spre acel care a clamat din vârful minaretului cel mai înalt și mai măiestrit de arabescuri, poezia dar și redesteptarea Orientului.

Nu vom discuta oportunitatea acestei reînvieri ca actualitate politică. Amintirea Ienicerilor nu ne este prea prețioasă și în Egipt ca și lui Napoleon ne place să privim secolele din vârful Piramidelor. Nu ne oprim nici la interesul obiectiv istoric al renașterii unei rase, nici la cel artistic a reînfloririi unei civilizații sumptuoase. Comemorăm pe *Pierre Loti*.

După o epocă de mare succes, care nu era totuși glorie, un succes de modă, a fost acuzat de poetizare a Orientului și o falangă nouă literară de orientaliști „serioși” l’au detronat. Până și în buduare a fost înlocuit pe etajere ripolinate cu exploratorii orientului pozitiv.

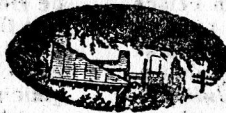
Și poate totuși suflul convingerei și puterea iubirii sunt mai active și reale decât se pare. Dacă acest Poet al orientului nu a provocat chiar până într’o măsură, acest flux

de conștiință patriotică, ca Aed adoptiv al unei rase adormite, apoi el a îndeplinit desigur rolul profetic al poetului. Cu ochiul lui de două ori vizionar, de două priinspirat, de marinar și de poet, a avut pre-viziunea acestei Resurrecțiuni. B.

Ramuri— Drum drept revistele contopite de sub direcția d-lui N. Iorga aduc aceiași tradiție anchilozată în formule, în care nu se mai poate crede, același reacționarism sectar și — cu foarte puține excepții — același aer de medicritate înfățișată și impusă drept *culturală*: V. Tempeanu, P. P. Stănescu, Mihail Pricopie etc., traduceri de N. Iorga.

Articolul directorial: *Literatură nevertebrată românească și literatură normală europeană* pornind dela o premisă fundamental falsă că modernismul poeziei noastre nu se explică decât prin trândăvie și trufie și că aiurea poezia nouă are un substrat de normalitate etnopsichologică — teză scumpă, de dragul căreia vezi pretutindeni numai naționalism cultural în producția poezilor noi francez sau delimbă franceză e, de fapt, un prilej pentru musa d-lui Iorga de a se aventura din nou în genul ingrat al traducerilor în versuri — model *Floarea Darurilor* de odinioară.

Din partea „*Societății Studenților Români*” din Londra primim un foarte călduros apel către autorii și editorii din țară prin care sunt rugați ca, pentru alcătuirea unui centru de propagandă culturală, să trimeată publicațiile lor *Casei de citire* întemeiată de acea societate. Publicațiile trebuiesc expediate deocamdată pe adresa: **Dragoș Protopopescu, Student Movement House 32, Russell Square London W. C. 1.**

CENTRALA „MISSIR”

SOCIETATE ANONIMĂ CAPITAL LEI 50.000.000

• 41, STRADA LIPSCANI, 41 •

Sucursale: BUCUREȘTI — Str. Lipscani, 22 și Calea Victoriei, 110

In țară: Ploești, Buzău, Galați, Brăila, Focșani, Constanța,
Temișoara, Brașov, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Oradea-Mare,
Arad, Târgul-Mureș, Râmnicul-Sărat, Pitești, Craiova,
Turnu-Severin, Târgoviște, Botoșani.

Cel mai bine asortat cu ultimele noutăți pentru sezon

Atelier de Croitorie de primul rang pentru Dame și Domni

••• Prețuri mai eficiente ca oriunde •••

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'a deschis Centrala

MARIOR MAGAZINE

La PALATUL NOUȚĂȚILOR

STRADA PARIS, No. 10

Sucursale: Oradea-Mare, Lugoj

MATĂSURI : LENA-

JURI : PÂNZETURI

ARTICOLE de MARIA]

: GALANTERIE :

Mare Raion de

FURNITURI de MODÉ

INCĂLȚĂMINTE, etc.

Prețurile excepționale

: Gustați delicioasele :
produse ale

BONBONERIEI : :

: : RENAISSANCE

care se găsesc în detaliu la

COFETĂRIA RENAISSANCE

STRADA PARIS, 10

și la toate sucursalele

MISSIR

DIN ȚARĂ

— En Gros la Fabrica —

STR. POPA-TATU, 45